

FRANČIŠKA VODOPIVEC

MOJA,
MOJA ZA
VEDNO

*Življenjska zgodba žrtve vojnega
nasilja od rojstva do groba*



Trpel si, ljubil in odšel

1.	SPREMNA MISEL.....	6
2.	MOJA, MOJA ZA VEDNO	8
3.	KJE JE MOJ ATI...?	13
4.	SAMO TVOJA ZA VEDNO	20
5.	MOJE PRVO SREČANJE S PARTIZANI.....	24
6.	V LEPŠE ŽIVLJENJE Z LJUBEZNIJO	28
7.	TUDI V POLITIKI SKUPAJ	33
8.	MOJ DOTIK VEČ NE DOSEŽE TE, S TEBOJ PA VEDNO MOJE BO SRCE.....	36

1. SPREMNA MISEL

Knjigo posvečam spominu na pokojnega moža Ivana Vodopivca, s katerim sva skupaj preživela 56 let v veliki medsebojni ljubezni in povezanosti. To so bila najlepša leta najinega življenja, čeprav v marsičem tudi težka. Oba sva bila rojena novembra 1938 le s šestimi dnevi razlike.

V otroštvu se nisva poznala, saj sva se rodila vsak na drugem koncu Slovenije. Oba pa naju je prizadelo dogajanje v najinem zgodnjem otroštvu, posebno moža, ki je pozneje dobil status žrtve vojnega nasilja. Jaz bom napisala kar partizanskega nasilja, kajti tisti, ki so počenjali takšne grozote, kakršne je doživel v otroštvu moj mož, so sami sebe imenovali partizane in nosili rdečo zvezdo na kapah. Gledano s poštenega, človeškega vidika, so bile to zveri v človeški podobi. Partizanstvo in vojno so le izkoristili za svojo korist, za opravičevanje zverinskih dejanj, pozneje po vojni pa za pridobitev privilegijev, sebi pa celo svojim naslednikom, katerim so že v zgodnji mladosti oprali možgane in jim prikazovali svoja zločinska dejanja kot herojski boj z okupatorjem.

Tako vzgojeni mladi še danes s svojim nepoznavanjem zgodovinske resnice delajo razdor med slovenskim narodom.

Upam, da bo moja knjiga, če jo bo seveda kdo od teh prebral, tudi pripomogla, da bodo spoznali pravo resnico.

Napisano je v največji meri opis življenja, v kolikor je nama z možem ostalo v spominu iz otroštva. Sva pa ta doživetja pozneje pripovedovala drug drugemu in tudi skupaj podoživljala kot težke posledice, posebno v zdravju.

Vsa zgodba je popolna resnica, saj so najine spomine iz otroštva pozneje potrdili in dopolnili najini starši, sorodniki, sosedje in prijatelji celo nekateri avtorji te knjige o vseh mi povzeli prvotnih.

Je pa moj zapis, tudi čudovita ljubezenska zgodba dveh mladih .- mojega moža in mene, rojenih v tistih težkih vojnih časih in živečih pozneje v času komunizma, ko sva prav zaradi velike medsebojne ljubezni uspela zaživeti lepo skupno življenje in premagovati krivice, ki sva jih doživljala pod novo oblastjo. Najina ljubezen bo živela preko groba, kjer počiva moj mož, saj on je le odšel naprej v lepši svet, kjer ni krivic, žalosti in solza. Tam me čaka. Meni pa je dana možnost, da napišem to zgodbo in ob tem lažje preblevam svojo samoto. Vmes pa prebiram najina ljubezenska pisma in pesmi, ki sva si jih nekoč pisala. Pa še eno nalogo sem si zadala. Poskušala bom poiskati kosti moževega očeta, mojega tasta, ki počivajo v gozdu, kjer je bil ubit od enega »partizanskega heroja« in jih prenesti v grob na pokopališče, kjer danes že počiva moj mož ob svoji mami. S tem bom izpolnila tudi željo moža, ki jo je izrekel kot otrok tisto noč, ko so mu partizani »vzeli očeta« in prosil je: »jaz bi pa pri ateku ajal«.

Prebrano in objavljeno na spletni strani: www.mojmraz.si Tekst: anja

2. MOJA, MOJA ZA VEDNO

Tistega mrzlega novembrskega dne, davnega leta 1958, sem stala, kakor že mnogokrat prej, na peronu železniške postaje v Celju in čakala na vlak, da me popelje tja doli v dolino ob Savi, natančneje na železniško postajo na Blanci, od koder sem se vozila že peto leto na šolanje na učiteljske v Celju. Pred nekaj dnevi sem dopolnila 19 let in moje šolanje se je počasi iztekalo.

Peron je bil pust in dolgočasen, kakor so pač vsi železniški peroni. Navadila sem se že tega. Včasih sem opazovala prihajajoče in odhajajoče potnike, največkrat pa sem se naslanjala na železniško ograjo, ki je zapirala peron in so jo odprli šele ob prihodu vlaka. Takrat smo vsi čakajoči potniki planili k izhodu, da smo dobili v vlaku sedež. Moja vožnja je vedno trajala dve uri, zato sem rada sedela, da sem lahko pisala nalogo ali brala kako knjigo. Na peron sem prihajala pravočasno, kajti zamuda tega vlaka je pomenila odhod še le zvečer. Moji sovozači niso bili tako navajeni, zato sem stala največkrat kar sama ^{na peronu} in imela možnost razgledovati se naokrog. Pogled se mi je pogosto ustavil na griču nad naseljem na drugi strani železniške proge. Tam je stala med dvema lipama cerkev, ki mi je zelo spominjala na baziliko Lurške Matere Božje v Rajhenburgu, današnji Brestanici. Ta bazilika mi je bila zelo ljuba. V njej sem bila krščena, tu sem prejela prvo sveto obhajilo in bila birmana. Iz moje vasi Kladje nad Blanco je bilo tja hoje kar eno uro. Smo pa s straši hodili po makadamski cesti ob nedeljah tja peš k maši in drugim svečanostim. Že kot otrok sem neizmerno uživala v njeni mogočni zunanosti in posebni notranji lepoti. Zato sem tudi stoječ na peronu v Celju in gledajoč cerkev na griču, največkrat razmišljala, komu je ta posvečena in kakšna je njena notranjost. Takrat dijaki, zlasti vozači, nismo imeli možnosti pohajkovati po Celju in njegovi ^{in jo spoznavati} okolici, pa tudi šola to ni pustila, sama pa tudi tega ni omogočala.

Tisti dan mi je pogled zopet večkrat ušel gori na griček, vmes pa sem seveda tu in tam pogledala tudi po peronu. In glej čudo! Tam ob prodajalni časopisov sem uzrla mladega, visokoraslega fanta, lahno skodranih

svetlih las in čudovito modrih oči, oblečenega v svetlo modro bundo, temno modre hlače in z veliko aktovko v rokih. Kar nisem mogla umakniti pogleda od njega, posebno še, ker se mi je zdel tako resen. To sem zelo cenila pri svojih sošolcih in sovozačih, a žal je bilo takih zelo malo. Sama sem bila za svoja mlada leta zelo resna, morda celo preveč, so menili nekateri.

ku skupaj sva sedela.

Kmalu sem ugotovila, da je fant opazil, da ga pogledujem. Postalo mi je malo nerodno. Pozneje mi je v neki pesmi zapisal, da je opazil na mojem obrazu rahel nasmešek, a tako blag in mil, kot še nikoli doslej pri nobenem dekletu.

Takole je zapisal:

Potujem daleč službeno v neznani kraj,
korak na peronu zaustavim,
oči zazro se v njej pogled,
se lica nežno nasmejijo,
pa lepe slutnje meni v srcu se zbudijo.

Očitno nekoliko spodbujen od mojega ne zavedajočega nasmeha, se mi je približal. Prijazno je pozdravil in vprašal, kam potujem. Povedala sem, da iz šole domov. On pa se je predstavil z imenom in priimkom in dodal, da tudi on čaka na isti vlak, ker potuje službeno na Hrvaško. Seveda sem tudi jaz morala povedati svoje ime in priimek – Fanika Jug sem se pisala. Sicer pa me je zajela neka trema. V tisti zadregi mi je pogled spet poletel tja gori k cerkvici na gričku, pa sem se znašla in vprašala, kako se imenuje ta cerkev in izrazila željo, da bi jo enkrat rada videla od blizu. Povedal mi je, da je to cerkev Sv. Jožefa, da gre včasih tudi gor k maši, čeprav stanuje v Bukovžlaku pri Teharju. Jaz seveda nisem imela pojma, kje je to. Pa se je še ponudil, da me enkrat popelje tja gor, kar sem z veseljem sprejela.

Med tem je pripeljal vlak in skupaj sva vstopila in sedla skupaj v isti kupe. Tu je pogovor nekoliko lažje stekel in marsikaj sva si povedala drug o

drugem. Tudi ta del najinega prvega srečanja je pozneje v pesmi izrazil takole:

In spomnim se, kak je bilo,
ko v vlaku skupaj sva sedela,
ta čas zaljubil sem se v njo,
pa še naslov mi svoj je razodela.

Tudi meni je bil modrooki plavolasec zelo všeč. Najraje bi se z njim še kar naprej peljala. Kar prehitro je prišla moja postaja in pripravila sem se za izstop. Pospremil me je do vrat, mi podal roko in povedal, da se bo drugo jutro vračal prav s tistim vlakom, s katerim sem mu v razgovoru razkrila, da se zjutraj vozim v šolo. Po mojem izstopu sva si še kar nekaj časa mahala v slovo.

Tisto noč sem doma zelo nemirno spala. Kar naprej sem razmišljala, ali ga bom drugo jutro videla ali ne, ali bo res na vlaku. Zjutraj sem bila ob 5^h že na postaji. Zgodaj je bilo, a ni bilo težko. Vlak sem nestrpno pričakovala. Že ob prihajanju le tega, sem zagledala ob odprtem oknu njegov obraz in mahajočo roko. Stekla sem do vagona, on pa je že stal ob odprtih vratih. Ko sva se nekoliko umaknila na hodnik, mi je dal roko, z drugo me je prijel okrog vratu, me stisnil k sebi in dal poljub. Jaz se seveda temu nisem upirala. Ko je še po tem izrekel tiste čudovite besede: »MOJA, MOJA ZA VEDNO«, sem bila najsrečnejši človek na svetu. To je bil moj prvi poljub z moškim in besede, ki jih je izrekel, najlepše kar sem jih kdaj slišala, ne samo do tedaj, ampak tudi pozneje v življenju. V najinem skupnem življenju, jih je še večkrat izrekel, vedno so mi ogrele srce in me spomnile na ta čudovit dogodek, na začetek najine skupne poti. Še danes, ko ^{moja}ga ni več ob meni, me potolažijo in blažijo bolečino, ker sem sama. Spomnim se tudi, da me je nekoč pozneje vprašal: »Kako sem si jaz prislužil to, da sva se midva našla?« Jaz pa sem mu v enem od pisem napisala:

Hvala, ker si, mar se ti to ne zdi čudovito? Jaz te nisem poznala, tebi je bil moj obstoj neznan. In kaj, če se nikoli najine življenjske poti ne bi srečale?

Morala sva se srečati, ker naju je ^{vozu}NEKDO VODIL. To sem prebrala v neki knjižici, a zdelo se mi je, da je prav za naju spisano.

Jaz še danes verjamem, da je bila ta ~~Nekdo~~ Nekdo, božja volja in tudi moj mož je to verjel.

To je bil začetek najine skupne poti, najine sreče, najine nesmrtni ljubezni.

Seveda je moj ljubi izpolnil svojo obljubo in me neko soboto popoldne popeljal na Jožefov hrib, mi razkazal cerkev, skupaj sva pomolila, potem pa sedla na klopco na travniku pod cerkvijo in uživala v svoji mladostni ljubezni. Tako sva se videvala skoraj vsak dan do konca mojega šolanja v Celju. Prihajal me je čakal pred šolo ali prihitel na peron, da mi je dal poljub, predno sem se odpeljala. Ob zaključku šolanja sem ga povabila na skupni ples. Jaz se namreč teh plesov na šoli npr. ob novem letu nisem nikoli udeleževala in tudi nisem znala plesati.*On pa me je takrat naučil. Tudi po tem dogodku je napisal pesem:

Plesala skupaj sva objeta,
od ljubezni vsa prežeta,
da bi vedno tak bilo,
življenje moje zopet bo lepo,
ti moja, moja si samo.

Po zaključku šolanja sem čakala doma, kje bom dobila mesto učiteljice. Enkrat, včasih pa tudi dvakrat na teden, sem šla v Celje, da sva se z ljubim srečala, sicer pa sva veliko drug drugemu pisala. Moj ljubi mi je večkrat tudi napisal pesem pa še zraven narisal dva srčka ali dve rožici. Še danes hranim in prebiram ta pisma. Tudi jaz sem mu včasih poslala kakšno pesmico, tega je bil še posebno vesel.

Doma so me večkrat spraševali, zakaj še toliko hodim v Celje. V začetku sem naštevala vse mogoče izgovore, ko pa je enkrat prišlo v roke očetu fantovo pismo, sem morala povedati resnico, kar sem nameravala storiti, ko bom odšla na službeno mesto. Povedala sem, da imam fanta, ki ga imam zelo rada, on pa mene. Oče je samo rekel: »Dovolj si stara, bodi pametna. Če tako misli kot piše, (seveda je njegovo pismo prebral) mora biti kar v redu fant«. Potem me je še spraševal o njegovi družini in kje dela. Všeč je bilo očetu, da je bil moj ljubi že zaposlen. Potem je še dejal, naj ga enkrat pripeljem pokazat. O fantovi družini sem malo vedela. Posebno veliko o tem nisva nikoli govorila, bilo je premalo časa, vedela pa sem, da ima dve sestri in da živijo vsi skupaj z mamo kot najemniki v neki hiši v Bukovžlaku. O očetu je fant povedal, da je že umrl. Opazila pa sem, da kadar je nanesel pogovor na njegove domače, je hitro spremenil temo, ali pa naredil meni kako ljubo gesto, npr. dal poljub in s tem sva potem končala. Tudi domov me ni vabil, povedal pa mi je, da zato, ker ima očima, ki je bolj siten. Povabil pa me je večkrat k svoji starejši sestri, ki je poročena živela in še danes živi na Teharski cesti ob Pocajtovem mlinu na Teharjih. Opazila sem, da ga ima sestra zelo rada, on pa njo. Povedal mi je tudi, da mu je veliko pomagala, ko je prišla iz Zagreba, kjer se je pri tetah izučila za frizerko in dobila službo v Celju.

Nekoč, ko sem zopet prišla v Celje, me je kot po navadi že čakal na postaji. Običajno sva šla na avtobus in se odpeljala do sestre, od tu pa na sprehod v okolico. To pot pa je dejal, da greva k njemu domov. Peljala sva se eno avtobusno postajo dalj, potem pa izstopila in šla peš v Bukovžlak. Med potjo mi je dejal, da ne smem biti razočarana, kjer živijo vsi v eni sami skromni najemniški sobi, ki je last sosednjega kmeta. Bil je kar nekoliko vznemirjen.

Tisti dan je bila doma samo mama z mlajšo sestro. Očima ta dan ni bilo doma. Mati me je zelo prijazno sprejela. Rekla je celo, da je njej ~~ni~~več res močno zaljubljen, saj kar naprej nekaj piše, tudi pesmi, ali pa je zelo zamišljen. Bila sem ji kar všeč. Sestra pa me je predvsem gledala.

Po skromnem kosilu sva se odločila, da greva malo v naravo v okolico. Držeč se za roke sva odšla po makadamski cesti, ki še danes pelje proti Blagovni oz. proti Dramljam. Po nekaj metrih sva zavila s ceste na pot, ki je peljala v hribček, nad katerim je bil gozd. Ko sva hodila proti gozdu in se ustavila ter obrnila pogled nazaj, se mi je zdel ta svet zelo lep. Pred nama Bukovžlak, za njim celo Celje, levo Teharje in na gričku nad njim cerkvena, desno pogled na Pohorje, v dolini pod nama pa potoček, ob njem pa belo polje samih zvončkov. Iz gozda je bilo slišati petje ptic. Pa sva krenila še malo dalje v gozd, kjer je bilo veliko suhe praproti. Ko sva se že nekaj metrov v gozdu ustavila, sem mislila, zdaj me bo objel in poljubil. On pa je ~~po tem~~ predlagal, da greva še malo dalje. Sama sem se čudila, zakaj toliko plitvih jam v tem gozdu. Pa se je začelo. Povedal je, da ljudje skrivaj govore, da je v vsaki taki jami nekdo pokopan. Ko sem se zdrznila, je nadaljeval, da je na ravnini pod gozdom, kamor nama je pogled še segel, nekoč po vojni stalo taborišče, kamor je povojna oblast zapirala ljudi, ki so prišli iz Avstrije kamor so se med vojno kot domobranci zatekli pred partizani. Te ljudi so potem pobijali v tem gozdu, ali pa so jih odpeljali na streljanje kam drugam. Mnogi so pomrli že v taborišču, pa so jih potem tu pokopali*. Med njimi so bili mladi, stari, moški, ženske pa tudi otroci. Povedal je tudi, da so cele kolone teh ljudi gnali prav mimo njihove hiše in jih je tudi sam videl. Dejal pa je še, da mu je očim povedal, da je videl, kako je bil studenec, ki je izviral pod tem hribom, včasih rdeč od krvi. Ker sem dejala, da je to grozno, me je objel in stisnil k sebi. Nato pa je nadaljeval, da ima občina namen ta del zasuti z odpadki iz Cinkarne, z žlindro pa zaliti manjšo kotanjo in jo spremeniti v smrdeče jezero. Po tem sem vprašala, ali so tudi njegovega očeta ubili tu, ali je bil tu zaprt, odgovoril je, da ne. Dejal pa je, da so ga ubili podobni ljudje, kot so bili gospodarji tega taborišča. Po tem je predlagal, da sva sedla na neko posušeno deblo na tleh, me stisnil k sebi in začel pripovedovati najhujšo zgodbo svojega življenja.

Njegova roka v moji roki je trepetala, in videla sem, da bo vsak čas zajokal. S pritajenim, tresočim glasom je začel, najprej o svojem rojstvu. Takrat so stanovali še v Trnovljah pri Celju. Mati Jožefa in oče Ivan sta že imela hčer Milico. On se je rodil 19. novembra 1938. Oče je bil zelo vesel sinovega,

to je njegovega rojstva. To mi je pozneje povedala tudi mama. Jaz bom napisala vse tisto, kar mi je povedal po svojem spominu, kar je njemu povedala mama, pozneje pa tudi meni njegovi sorodniki in sosedje.

Oče je po rojstvu Ivana iskal primernejši prostor za bivanje, da bi lažje živeli. Našel je prazno hišo ob cesti v Bukovžlaku, kjer je najel eno večjo sobo. (kmetje so v tistih časih imeli poleg glavne hiše, tudi hišo, kjer so bivali delavci, ki so jih sami potrebovali za delo na kmetiji ali pa kdo drug.) Oče je bil kmečki delavec. Opravljal je dela na polju, na travniku, v gozdu, popravilo hiš in podobno. Ljudje so ga imeli radi, ker je bil priden. Za plačilo je v glavnem prinašal domov tisto, kar so najbolj potrebovali, poljske pridelke za hrano, meso ob kolinah, mleko, jajca in podobno. Ko je mali Ivanček nekoliko odrasel, ga je oče včasih vzel s seboj na delo, da je bil deležen kmečke malice. Oče mu je celo izdelal voziček na 4 kolesa, po vzorcu kmečkega voza, s katerim se je Ivan igral, ko je oče delal. Še danes je v naši kleti in odlično ohranjen.

Oče, pa največkrat ni spal doma. Večji, ko je bil Ivanček, pogosteje očeta ponoči ni bilo doma. Kadar je imel oče Ivančka s seboj, ga je zvečer pripeljal domov, po tem pa izginil v noč. Ko je Ivan spraševal mamo, kje je oče ponoči, je ta odgovorila, da dela. Šele pozneje je izvedel, da to ni bilo res. V tistem času so ponoči prihajali v vas neki čudni ljudje, ki so sami sebe imenovali partizane, domačini pa so jim rekli »gošarji«. Kadar so vdrl v kmečko hišo, so pobrali kar se je dalo, največ hrano, na primer meso v času kolin, obleko, pa tudi ure, prstane ipd. Po navadi so odgnali tudi kako teličko ali pujska in zvezali gospodarja ali odraslega sina in ga vzeli s seboj. Tudi oče se je bal, da bi na tak način odpeljali tudi njega, in kdo bi potem skrbel za njegovo družino. Zato je spal pri nekem kmetu, nad prašičjim hlevom. Ivan je večkrat slišal očeta, da kaj bi on delal med takimi partizani, ki samo jemljejo. Slišal je tudi ljudi, ki so se pritoževali, kaj bo, če jim bodo partizani vse pobrali. In to najhujše se je zgodilo tudi njemu.

Prše
Kefak
v knjigi
Teharke
Tine
Pavne

Bil je 19. ¹¹November 1944, Ivanček je imel rojstni dan, mama mu je spekla jajčko. Očeta pa ves dan ni bilo domov. V poznem mraku se je prikazal s polno košaro dobrot – hlebec kruha, klobase, suho sadje in drugo. Zaklenili so vrata, zakrili okno z odejo, sedli za mizo in jedli. Po tem je mati,

ki je bila zopet noseča, oba otroka spravila v posteljo in legla k njima, oče pa se je zavil v odejo in zlezel pod posteljo. Mali Ivanček kar ni hotel zaspati, tarnal je: »Jaz bi pa pri ateku ajal«. Končno je le utihnil. Naenkrat pa je zunaj zaropotalo, začuli so se udarci po oknu in vratih ter vpitje: »Odprite, slovenska partizanska vojska, prišli smo po Vodopivca!«. Mati se je dvignila, a ni se še uspela postaviti na noge, ko so že zrušili vrata in razbili steklo na edinem oknu. »Kje je Vodopivc?« so vpili. Na nek način so pač izvedeli, da je doma in navalili. ^{Nekdo je gošarje obvestil, da bo} Vodopivec ta večer doma. Sosedje zagotovo niso bili, ker niso bili naklonjeni početju rdeče zvezdašem. ^{oče najbrž} Nekomu je stopil na žulj. Otroka sta začela jokati, eden od partizanov je pristopil k postelji, naperil proti otrokoma puško in dejal, da ju bo kar ustrelil, če ne utihneta. Dva pa sta se sklonila pod posteljo in potegnili ven očeta. Takoj so ga zvezali, vzeli so mu uro, materi pa sneli z roke prstan, pobrali še nekaj odeje, potem pa krenili z zvezanim očetom proti cesti. Mati in otroka so bosí tekli za njim in prosili, naj pustijo atija. Spet je eden naperil proti njim puško, rekoč, da naj izginejo, če ne bo vse postrelil. Pri tem je še močno s kopitom puške oplazil mater. Ivan se je tega dobro spominjal, ^o kar se mu je zarezalo v dušo. Povedal je, da so bili grdi, kosmati, da so grdo gledali, na glavah so imeli kape, na njih pa »velike rdeče zvezde«. Zato mu je sovraštvo do rdeče zvezde ostalo za celo življenje.

Očeta niso videli po tem nikoli več. Pozneje so izvedeli, da so ga odgnali nekam proti Dramljam in ob tem zajeli še nekaj mož ter ob tem izropali še nekaj hiš.

Med pripovedovanjem so tako Ivanu, pa tudi meni, tekle solze po licu. Vstala sem, ga prijala za glavo, se stisnila k njemu in ga poljubljala, on pa je dejal: »Ti si res moja, moja«.

Po tem je dejal, da so še dolgo čakali in upali, da se oče morda le vrne ali od kod javi. Nekateri, takrat ugrabljeni, so se, tudi iz tujine. Povedal je še to, kako je skrit za grmom opazoval kolono ljudi – cele družine, ki so jo po vojni gnali mimo njihove hiše, če ^b kje med njimi zagledal očeta, kajti gonjači na konjih so tudi imeli na kapah rdeče zvezde, le kosmati niso več bili. Toplji in suvali so ljudi v koloni kar s konj s puškinimi kopiti. Ivan je celo

povedal, da se dobro spomni, kako je nek mladeč na belem konju treščil s puško starega človeka po glavi, da je omahnil v obcestni jarek, ko si je opomogel je moral naprej s kolono, ^{ce} ³ ² ¹ ^u saj so mu pomagali svojci. Drugo jutro so ob ^{celni} svoji hiši našli domačini razne predmete, ki so jih ti reveži odvrgli ali pa so jim ob udarcih padli iz rok. Nekateri so po tem to pobirali, mama pa si je obdržala malo porcelanasto skledico, ki jo še danes hranim.

Ivan je še nato povedal, kako težko je bilo po tem živeti po vojni. Mati je med tem rodila tretjega otroka, hčerko, katero je moral prav on, še sam otrok, veliko paziti, da je mati odšla lahko na delo. V začetku je hodila na delo k kmetom, pozneje pa je dobila delo v tovarni emajlirane posode.

S sedmimi leti je moral Ivan, kot prva generacija po vojni, v šolo. Ta je bila za njega pravi pekel. V prostem času, ko so taborišče umaknili, so šolarji brskali po tem področju, pri tem našli različne predmete, zlasti strelivo, bombe, ki so kakšnega ^{nehvale} iz med njih tudi poškodovale. Šole ni maral že zato, ker ga je nad tablo motila rdeča zvezda, ki mu je vzela očeta. Poleg tega so ga učiteljice ob vsaki otroški nerodnosti zmerjale s sinom izdajalca, čeprav oče ni bil noben izdajalec, le strinjal se ni s tem, kar so nekateri pod krinko partizanov počenjali s tistimi, ki se niso z njimi strinjali. Veliko pa je tudi manjkalo, ker je bil pogosto bolan. Čeprav bister, hitro se je naučil brati in pisati, je končal le šest razredov osnovne šole.

Ker je bilo iz Bukovžlaka še nekaj fantov s podobnimi težavami, so se le ti dogovorili, da skupaj pobegnejo v Avstrijo. Izginili so neke noči. Ivan takrat ni imel niti 13 let. Grozljivo je bilo poslušati mojega fanta, ko je pripovedoval, kako so taval po gozdovih in iskali pot. Pa jih je zajela patrulja, jih vrnila nazaj v Celje, kjer so jih zaprli v Stari Pisker – zapor. Tu se je ustavil, ni mogel več dalje. Le moja ljubezen in nežnost sta mu dali moč, da je čez nekaj časa nadaljeval. Opisal je svoje bivanje v zaporu, jokajoč v svoji samoti in zanj tudi sramoti. Pozneje sem med njegovimi pesmimi našla nekaj pesmi, ki izražajo njegovo žalost, hrepenenje po materi, po očetu in po svobodi. Navedla bom nekaj verzov:

A jaz osamljen strmim v zamrežena okna,

n. da

Prey to new
champs Doby

je
pro
ob

Po tem je kma

benalu

in se naslonil na mojo ramo, rekoč še zadnji stavek: »⁷Zdaj vem, kje je moj
ati«.

Tudi jaz sem jokala. Zdelo pa se mi je, da z ^{n m}maⁿjo joče tudi narava okrog
naju. Sonce je zašlo, ni bilo več čuti ptičjega petja, belina zvončkov doli v
dolini je zbledela, žalostno je zapel zvon pri Sv. Ani. Žalost se je naselila v
najinih srcih, ki jo je blažila le najina ljubezen. Že takrat sem sklenila, da
bom storila vse, kar bo v moji moči, da bo moj bodoči mož najsrečnejši
mož na svetu.

Vasleš svo vaho, tako obiskovalca groh ~~mojega~~
četa mojega ljubega, najrechal scena, rečeno po tueli
z ostalimi rodoljubci.

4. SAMO TVOJA ZA VEDNO

Vračajoč se z vlakom ponoči v svoj domači kraj, sem v mislih podoživljala vse fantovo pripovedovanje. Vse bolj se mi je potrjevalo razmišljanje, da je tisto, kar so nas učili v šoli o NOB, o herojskem boju partizanov z okupatorjem, v veliki meri zlagano, sprevrženo. In vedno bolj sem spoznavala, kako prav sem ravnala, da se nisem kot učiteljščnica dala prepričati, da me včlanijo v zvezo socialistične mladine, mislim, da se je tako imenovala ta organizacija, v katero so nas tako zelo silili. Za trdno sem se odločila, da ne bom nikoli članica zveze komunistov, čeprav se je med bodočimi učitelji vedlo, da so člani deležni zaposlitve na boljših šolah, v večjih mestih, ostali pa gredo na težavnejša mesta. Sklenila sem tudi, da kot učiteljica ne bom »farbala« otrok, kakšni heroji so bili partizani. Kakšna junaška vojska je bila to, če pa so partizani pobijali tudi nedolžne ljudi, svoje rojake, Slovence, da je pod rdečo zvezdo umrlo toliko nič krivih, tudi otroci? Pa mi je na misel prišel tisti verz Franceta Prešerna:

» Slovenec že mori Slovenca brata, kako strašna slepota je človeka«.

I karšni francos se ta vojna z slovensi imenuje NOB.

Ko sem dočakala pismo z obvestilom, kje sem dobila delovno mesto učiteljice, se je zgodilo to, česar sem se bala, pa vendar malo upala, da ne bo. Dodeljena sem bila za učiteljico v nekem kraju, za katerega še nikoli nisem slišala – Primož v posavskem hribovju. Pozneje sem izvedela, da se je ta kraj imenoval, danes ne vem, ali se še tako, po cerkvi Sv. Primoža sredi vasi. V to vas je vodila samo kolovozna pot skozi velik gozd mimo Studenca iz Sevnice. Po mene so prišli z vozom s konjsko vprego. Sicer lepa vasica, a šola je bila nekdanja Nemška baraka, brez vode in elektrike, z eno samo učilnico – kombinirani pouk, prvi do četrty razred je bil dopoldan, peti do osmi razred je bil pa popoldan. Zaposlena sta bila po dva učitelja, oziroma učiteljica in učitelj. Pozneje sem ^{tudi} izvedela, da so imeli na občini v Sevnici tako taktiko, da so namestili dva mlada neporočena - učiteljico in učitelja, ki sta se ~~pozneje~~ navezala drug na drugega in ostala tam nekaj let in stvar je bila rešena. Celo tako je bilo, da sta se sicer imela vsak svojo sobo, a štedilnik je bil samo eden, v sobi učiteljice, ki naj bi kuhala tudi za kolega. Prav pred mojim prihodom je odhajal tak par, ki je ^u zdržal nekaj let. Tudi z ^{eno} mano so imeli podobne načrte. Za ravnatelja so namestili